

táraiból 1—1, a Kállay család levéltárából 4, a Görgei család levéltárának 1848/49-iki anyagából 15 db, összesen tehát 125 darabra rugó levéltári anyag választatott ki és adatott át a történelmi főcsoport igazgatóságának.

Nagyobb munkát igényelt még azon iratok kiválasztása, melyek a Kossuth Lajos örököseitől megvásárolt s. ez év végeig kettős zár alatt őrzött iratokból a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium engedélyével Helfy Ignác sz. képviselő úrnak Kossuth Lajos iratai VI. kötete számára leendő felhasználás végett kiadattak.

Folyamatban van az 1848/49-iki szabadságharcz és az emigráció iratainak és a báró Balassa család levéltárának rendezése.

Végül dr. Schönherr Gyula levéltárnok hivatalos kiküldetésben április hó 13—15. napjaiban leltár mellett átvette és a múzeumba felszállította a gróf Bethlen család Marosvásárhelyt elhelyezett levéltárát.

A BUDAPESTI MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY-EGYETEM KÖNYVTÁRA 1895-BEN.

A budapesti egyetemi könyvtár 1895. évi állapotáról *Szilágyi Sándor* igazgató a következő jelentést intézte *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszterhez:

Azon magas érdeklődés, melylyel Excellentiád millenáris ünnepélyünket kíséri, Excellentiádnak mondhatni közvetlen, személyes részvétele mindabban, mi hazánk kulturális intézményeinek méltó bemutatását kívánja eszközölni, buzditólag, irányadólag hatott arra, hogy hazánk kulturális és tanügyi képe a valóban megfelelően mutattassék be a kiállításon. Hiszen Excellentiád kifejezést is adott ezen kívánatának, hogy az ezredéves kiállításon hazánk főiskolája mennél méltóbban legyen bemutatandó.

Ez ösztönözte a könyvtár személyzetét is, hogy tehetségük és igyekezetük legjavával szolgálatába álljanak ezen ügynek. Egy csoportnak elnöke és előadói épen a könyvtár személyzetéből teltek ki; de kitünő szolgálatot tett dr. Máté Sándor, első ör. úr is azzal, hogy az egyetemi könyvtár történelmét keletkezésétől napjainkig megírta tisztán hivatalos adatok alapján s e nevezetes kulturális intézet multjának hű képét tárta fel. Erre nézve bátor vagyok még kiemelni azt, hogy igen becses e munka azon része, mely a könyvtárnak a kötetmi példányokra vonatkozó joga történelmi fejlődését tárgyalja, a mi ma aktuális jelentőségű is, ezenfelül a közéletünk és irodalmunk terén működők közül nem egyben kedves emléket újít fel az által, hogy az idő haladó éveit

jelül a millenniumra a régi könyvtárt külelrendezésében is bemutatja; kiváló jelentőségű még az a része is, melyben a szerző a könyvvállomány szaporítására szolgáló alapok fokozatos nagyobbdását történeti fejlődésében bemutatja, és éles, megfigyelő, bonczoló észszzel bírálja a statisztikailag csoportosított, számokban kifejezett könyvvállomány irodalmi belértékét, becset, mérlegeli a könyvtárnak a korabeli irodalmakhoz viszonyát. Szóval jelentősebb becsű művelődéstörténeti dolgozattal gyarapította irodalmunkat a nevezett első ór úr, midön sokoldalú hivatali elfoglaltsága mellett könyvtárunk bel- és küléletének történelmét szabatos rövidséggel, de minden egyes részletre kiterjeszkedve, főbb vonásokban híven megírta.

Mіндеzen többoldalú és nagy szorgalmat kívánó munkálatok a közszolgálat minden fennakadása nélkül hajtattak végre, egyedül csak a kézirati katalogus nyomásának folytatását kellett a folyó év őszére halasztanunk.

A jelen év folyamában a könyvtári személyzetben azon változás történt, hogy az Egervári Potemkin Ödön halála által megüresedett II. könyvtártisztzi állásra dr. Dézsi Lajos neveztetett ki, mint ki a pályázók közül a könyvtári vizsgát legtöbb sikerrel tette le s szép és számottevő irodalmi, könyvtári működéssel igazolta képességét s jövő sikeres működésének garanciáit nyújtotta.

A könyvtár 1895. évi forgalmáról s gyarapodásáról van szerencsem jelentésemet a következőkben tenni meg:

A könyvtár szaporodása legnagyobbbrészt a rendes évi dotációból és a könyvtárilletékből került ki, de ezen kívül adományozás útján is jutott a könyvtár intézetektől, hatóságok- és maginosoktól munkák birtokába, nevezetesen: a magy. kir., a csász. és kir. közös, és az osztrák csász. kir. kormányoktól, az angol, bolgár, canadai, német, olasz és orosz kormányoktól, a magyar országgyűlés képviselőházától, a cseh királyi, felső-ausztriai és az osztrák illyr-partvidéki helytartóságoktól, a m. tud. akadémia és az osztrák csász. tud. akadémiától, a magyar történelmi társulattól, az országos és fővárosi statisztikai hivataloktól, az »Országos Törvénytár« szerkesztőségétől, az ezredéves országos kiállítás igazgatóságától, a buenos-ayresi fővárosi statisztikai hivattal főigazgatóságától, a firenzei nemzeti könyvtártól, a cs. és kir. katonai földrajzi intézettől, a cs. k. osztrák fokmérési hivattaltól, a porosz kir. geodaesiai intézettől, a m. kir. földtani intézettől, a m. kir. meteorologiai és földdelejességi központi intézettől, a kalocsai érseki egyházmegyétől a beszterczebányai takarékpénztártól, az aradvármegyei monografia-bizottságtól, a budapesti növendékpapságtól, az izr. irodalmi társulattól, budapesti rabbi-képző-intézettől; azon kívül a magyarországi jogakadémiák, kereskedelmi akadémiák stb. valamint a legtöbb külföldi egye-

tem is, mint rendesen, úgy ez évben is beküldték kiadványait. A nyomdák közül: a bécsi csász. és kir. udvari és államnyomdától, a magy. kir. államnyomdától, az egyetemi nyomdától, az »Athenaeum« és »Franklin-társulat« nyomdáitól, továbbá az aradi, brassói, budai, debreczeni, kecskeméti, miskolczi, pozsonyi és veszprémi nyomdaktól kaptuk meg kiadványaikat. Magánosok közül a következők gyarapították könyvtárunkat adományaikkal: Paul Boyer (Paris), Bubicz Zsigmond (Kassa), C. C. Carles (Buenos-Ayres), Csánki Benjámín (Kúnhegyes), Dengi János (Karánsebes), Ernői János (Jásza), Finály Gábor (Kolozsvár), Fodor Dániel (Zilah), Frederik Jenő, Gabányi Árpád, Geley József, Goldziher Ignác, Irsik Ferencz (Szatmár), Iványi István (Szabadka), Jackson Sheldon (Washington), Jammu és Kashmir Makaraja (Lahore), Károly János (Székesfehérvár), Kiss István, Kolumbov István, Kontur Béla, dr. Kopallik J. (Bécs), Löw Immanuel (Szeged), Marchese Gaetano de Luca di Melpignano (Molfetta, Olaszország), Ludaits M. (Szt.-Endre), dr. Márki Sándor (Kolozsvár), Móricz Károly (Kecskemét), Nemes Antal, Ortvay Tivadar (Pozsony), dr. Palacky J. (Prága), Törökfalvi Pap Zsigmond (Nagybánya), Pinteztó Károly (Zombor), Rákosi Jenő, Ráth György, Reizner János (Szeged), dr. Schulek Vilmos, Schunda V. József, dr. Szádeczky Lajos (Kolozsvár), Szigetváry János, gróf Teleki család, Tóth Mike (Kalocsa), Umhauser Károly, dr. Vámbéry Ármin, gróf Vigyázó Ferencz stb. stb.

A könyvtár állománya az 1895. évben 1918 művel, mely 2704 kötetet képez, és 629 db. aprónyomtatvánnyal gyarapodott, ezt hozzáadva a múlt évi álladékhöz, az 1895. december 31-iki könyvtárállomány 215,363 kötet múból, 35,256 aprónyomtatványból, ezenfelül 1604 db és 439 kötet kéziratból áll.

Az olvasótermet 2392 látogatási jogosultsággal bíró olvasó 48,174 ízben vette igénybe és itt 50,624 művet használt. Az olvasók száma januárban 6209, februárban 6298, márcziusban 6275, áprilisban 3205, májusban 4474, júniusban 1609, szeptemberben 1446, októberben 6263, novemberben 7180, decemberben 5215 volt. Foglalkozásuk szerint a 2392 egyén között volt jog- és államtudomány-hallgató 992, orvostan-hallgató 472, bölcsészettan-hallgató 279, gyógyszerészetanhallgató 13, hittanhallgató 17, műegyetemi hallgató 120, közép- és szakiskolai tanuló 145, állatorvostanhallgató 12, jog- és államtud. szigorló 43, orvostani szigorló 27, ügyvédjelölt és joggyakornok 85, tanár- és tanítójelölt 17, magánzó 6, hivatalnok 60, hírlapíró és író 12, tanár és tanító 26, ügyvéd 11, orvos 37, lelkész 3, katonatiszt 2, mérnök 3, művész 7, műiparos 3. A használt művek szakok szerint a következőkép oszlanak meg: hittudomány 238, jogtudomány 16,276, államtudomány 5277, orvostudomány 10.282, matematika és természettudomány 3394, bölcsészet és nevelés-tudomány 1198,

történelem és földrajz 5477, nyelvészet és irodalom 6188, egyetemes encyclopaedia és vegyes művek 2294.

Megjegyzem, hogy ez adatokban az egyetemi tanárok és kutatók számára fentartott dolgozóteremben és a folyóirati szobában történt használati forgalom, a mi pedig évről-évre progresszív módon nagyobbodva, igen jelentékeny, itt nincsen felvéve.

A külföldi könyvtárak és tudományos intézetek közül az 1895. évben az amsterdami egyetemi könyvtár, a bécsi csász. és kir. udvari könyvtár, a bécsi cs. k. egyetemi könyvtár, a bécsi cs. tud. akadémia, a bécsi cs. és k. udvari és állami levéltár, a bécsi cs. és k. udvari és államnyomda, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszterium levéltára, a bécsi k. k. Institut für österreichische Geschichtsforschung, a berlini kir. könyvtár, a boroszlói kir. egyetemi könyvtár, a czernowitzi cs. kir. egyetemi könyvtár, a firenzei Biblioteca Nazionale Centrale, a giesseni egyetemi könyvtár, a göttingai egyetemi könyvtár, a göttweigi kolostor könyvtára, a gráci egyetemi könyvtár, az innsbrucki egyetemi könyvtár, a krakói Jagello-egyetemi könyvtár, a lipesei egyetem államtudományi szeminárium, a milanoi Academia scientifico-letteraria, a moszkvai állami levéltár, a müncheni bajor kir. könyvtár, a münsteri levéltár, az olmützi cs. k. egyetemi könyvtár, a párisi nemzeti könyvtár, a párisi egyetemi könyvtár, a szt-pétervári csász. könyvtár, a varsói gróf Krasinski családi könyvtár, a vatikáni könyvtár stb. stb. állottak a könyvtárral összeköttetésben.
